

Dndt værre; thi ialtsald saalange det ikke er skeet, at Bøndergodset er opløst i enkelte Eiendoms-gaarde, kan jeg ikke skjønne rettere, end at der, naar Fæstebaandet løses, aabnes Leilighed til, at Jorden samles overalt, hvor der er Penge, at den meget let samles under endnu værre Beitingelser og i slettere Hænder, end den før har været. Jeg skjønner overalt slet ikke, hvorledes dette skulde kunne gaae an, saalange vi ikke engang have enten Love om Sammenlægning og Udskyning, eller Love om Jndfødsret eller om de Fremmedes indskrænkede Ret til at være Grundbesiddere i Danmark, jeg seer ikke rettere, end at saalange alt dette mangler, vilde en Lov som den nærværende være til største Skade, og jeg kan aldrig see, at den under nogen Omstændigheder vilde virke Noget til, at Forholdet virkelig opløste og klarede sig paa en Maade, som vi kunne ønske; thi den forudsætter jo, at der slet ikke skal tages Hensyn til hvad der i Fæsternes Stilling slet ikke var en Følge af tilfældig Günst, men af den hos Alle dybt følt Ret, som Folket har til Landet.

L. Scholer: Det var for mig et glædeligt Tidernes Tegn, da jeg hørte nærværende Lovforslag bebude, men jeg vil aabenhjertig tilstaae, at jeg blev meget nedslaaet, da jeg læste det; thi efter min Anskuelse vil det, hvis det uforandret blev til Lov, have tilfølgende, at Mere end Halvparten af Fæstefamilierne, ja maastke de Fleste ville blive feiede ud; det vilde, for at bruge den ærede Forslagsstillers Ord, blive en uindtagelig Skandse; thi jeg troer ikke, at mange Fæstere ville probere paa at forlange Selveiendom efter disse Regler, og da vilde man med det Samme erklære, at Fæstevæsenet skal vedblive at bestaae. Den ærede Forslagsstiller udtalte sig imod de Anskuelser, som idag ere fremkomne fra den ærede Rigsdagsmand fra Viborg Amts 4de District (Kampmann), nemlig, at der skal tages Hensyn til de Sædvaner, som have gjort sig gjældende ved Fæstevæsenet; han fremhævede saa stærkt, at man ikke var istand til at paavise, at Fæstere som saadan havde nogen juridisk Ret, men Fæstere har en moralsk Ret, og ogsaa den moralske Ret maa komme meget i Betragtning. Ifjor, dengang Loven om Hart-

kornets Egallisering blev behandlet her i Thinget, da blev det beviist, at det frie Hartkorns Besiddere ikke havde nogen juridisk Ret til Erstatning, men man erkjendte, at de havde en moralsk Ret dertil, og man tilkjendte dem en meget rundelig Erstatning. Ligeledes troer jeg, at man kommer til at erkjende, at Fæstefamilierne have en moralsk Ret til at faae deres Fæstesteder for en nedsat Salgspris; thi vil man ikke erkjende dette, saa vil man heller ikke kunne faae Fæstevæsenet afløst, saaledes at det kan blive til Gavn for Fæstebondestanden og til Held og Velsignelse for Staten. Den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 4de District (Kampmann) udtalte idag, at kunde man faae Forholdet ordnet ved frivillige Overeenskomster, saa var det den ønskeligste Bei man kunde gaae; ja vel, jeg er enig med ham deri, hvis frivillige Overeenskomster ere mulige, men vil Godseierne sælge? og ville de sælge for en saadan Pris, at Fæstere kunne kjøbe? Man beraaber sig saa ofte paa, at frivillige Overeenskomster ikke ville kunne træffes, fordi Fæstere gjør sig en for stor Forhaabning af en Evangslov, og at de derfor ikke ville gaae ind paa de frivillige Overeenskomster; men de Beskyldninger, man her gjør, trænge sandelig til Beviis; thi det er ikke vist, at Godseierne ville sælge, ville gaae ind paa den frivillige Bei, jeg veed saaledes et Exempel, hvor alle Fæstere paa et Gods, omtrent for 1½ Mar siden, begjerte af Godseieren, om han ville overlade dem Gaardene til Eiendom, men han har endnu ikke værdiget dem noget Svar. Jeg troer nu, at naar en Evangslov bliver vedtaget eller naar den bliver paabudt, da vil dette netop virke til frivillige Overeenskomster. Hvis den ærede Jndenrigsminister igaar vilde have udtalt bestemt, at han alvorlig vilde virke dertil, og fremkomme med de Grundanskuelser, hvorpaa en saadan Lov skulde bygges, da er jeg overbevist om, at naar det blev vitterligt saavel for Godseierne som og for Fæstere, at en saadan Evangslov var ivente, saa vilde de frivillige Overeenskomster fremkaldes og trives. Der er ogsaa blevet sagt, at Godseieren havde Ret til ved Fæstledighed at sælge ved offentlig Auction. Ja, der er jo en Deel Godseiere, der have Ret dertil, men det